

Ștefan Șeclăman

PRINTRE UMBRELE
Bucureștilor

Arnăuții	5
Orașul colinelor	9
Căpitanul	15
Mahalaua	31
Vestea	41
Olteni	55
Bănuiala	65
La cafenea	73
Bimbașa Sava	87
Stăpâna nopții	95
Sfatul	101
Conacul Bellu	115
Balta	123
Turcul	135
Razele dimineții	143
Fantasmele Văcăreștiului	157
Printre ulițe	165
Alaiul	175
Dezlănțuirea prăpădului	183
Lacrimile	211
Doar ei...	217

Arnăuții

Odată cu apariția fanarioților, în Valahia și în Moldova au fost aduși mercenarii de origine albaneză, numiți *arnăuți*. La început, în Valahia erau paza personală a domnitorilor fanarioți, dar cu timpul au devenit o putere militară bine pusă la punct, în care existau grade, funcții, și care oferea paza orașelor din Valahia și din Moldova. Chiar și în timpul domniei lui Mihai Viteazul albanezii au fost recunoscuți ca fiind soldați destoinici, acesta fiind și motivul pentru care însuși Domnul Mihai a îngăduit unui număr de 15 000 de albanezi să se așeze în Valahia. Arnăuții erau atât creștini, cât și musulmani. În timp, și-au amestecat sângele cu valahii, iar prin secolul al XIX-lea numai unele dintre căpeteniile lor mai aveau sânge albanez. În acele timpuri, bărbații care purtau hainele lor aveau mustățile stufoase și lungi, se tocmeau în serviciul curții domnești, al hătmăniei, spătăriei sau agiei și deveneau arnăuți. Umbrele acestor bravi soldați au pătat fiecare stradă a Bucureștiului, iar în liniștea dimineții se mai poate auzi zgomotul încălțărilor lor pe caldarâmul străzilor tocite de anii care au trecut. Atunci când zilele calde adorm Bucureștiul, iar mahalalele sunt deranjate

numai de soarele arzător și de câte o adiere abia simțită, sunt treziți cei care se uită triști ca niște umbre trecătoare ascunse printre străzile și zidurile orașului. Au fost bărbați oacheși, iuți la mânie, devotați și mândri de neamul lor. Iubiți, admirați, dar și urâți de către valahi, care prin trudă și chin trebuiau să umple vistieria nesătuilor fanarioți. Începând cu anul 1711 și timp de peste o sută de ani durează era fanariotă, dar și cea arnăuțească în Țara Valahă și în Moldova. Acești domnitori greci, aleși de sultanul turc din cadrul comunității elene din cartierul Fanar al Constantinopolului, erau plini de datorii către membrii Divanului turc. Înconjurați de o mulțime de rude leșinate și neisprăvite, au început fără nici un fel de milă să despoaie întreaga țară pentru a-și plăti datoriile. Oameni de nimic, ajunși domnitori și boieri, s-au folosit de arnăuți, care, mulți veniți din Grecia, vorbitori ai graiului arvantic, dialect tosc din cadrul limbii albaneze, erau numiți *arvanți*, ajungând să fie cunoscuți în Valahia și în Moldova cu numele de *arnăuți*. Printre ei au apărut și cei veniți din Albania, care au fost cei mai drepți. Albanezii angajați mercenari în Valahia se deosebeau de ceilalți mercenari din Europa prin aceea că își dădeau viața fără ezitare pentru a apăra bunurile și persoanele încredințate. Își iubeau portul: cealma la cap, fustanelă albă sau poturi, brâu roșu, mintean și iminei roșii, țineau la brâu un sileaf cu un iatagan și două pistoale. Bărbați înalți, cu mâinile mari înnegrite de soare, nas coroiat și roșu care umbrea mustățile lungi - acesta este portretul arnăuților din Valahia. Extrem de viteji,

iubitori de libertate, au pătruns în inima valahilor prin corectitudine, devotament, sinceritate și loialitate. Ei nu au fost doar mercenari în Valahia, ci oameni de credință care au atașat câteva file în istoria noastră. Acești viteji bărbați au demonstrat până în ultima clipă că și-au meritat numele de arnăuți, chiar și atunci când, în vara anului 1821, au ieșit din arena istorică printr-un masacru care s-a soldat cu uciderea a peste o mie de arnăuți pe străzile Bucureștiului.

Orașul colinelor

Așezat împrejurul a șapte dealuri - Dealul Mitropoliei, Dealul Spirii, Dealul Cotrocenilor, Dealul Arsenalului, Dealul Filaretului, Dealul Văcărești și Colina Radu Vodă - este orașul București. Iar de jur împrejur este înconjurat de câmpii cu pâlcuri de păduri - Bărăganul, Găvanu-Burdea și câmpia Burnazului. Aici s-a adunat o mulțime pestriță, care a ridicat cocioabe, case și conace fără o anumită ordine sau un model arhitectural. Fiecare după placul său, sau după mărimea locului pe care îl avea, ori în funcție de banii pe care îi deținea. Prin mulțimea de case și cocioabe șerpuiește agale Dâmbovița, numită de către mahalagii *Gârla*, a cărei apă în unele locuri este dulce și răcoritoare. Construcțiile se apropie atât de mult de râu într-o parte, cât și în cealaltă, încât soarele cu greu mai poate atinge luciul apei din cauza caselor care acoperă Dâmbovița cu umbre cât e ziua de lungă. Acest oraș seamănă mai degrabă cu un imens ciorchine de strugure. Râul pătrunde în București prin partea de nord-vest, șerpuiește liniștit în timpul verii când seceta îi seacă matca și, la fel cum intră, părăsește orașul în partea de sud-est. Atunci când zăpezile se topesc sau ploile nu vor să se oprească, devine

o apă nebună, rupe totul în calea ei, schimbându-și cursul după bunul plac. Brusc, fără a anunța, începe să smulgă malurile, casele și acareturile se prăvălesc în apă, sunt luate de curentul puternic, înecând bieteles animale înspăimântate în fața puhoiului pornit. Peste râu sunt o mulțime de podețe improvizate, făcute din bârne de lemn, care oricând pot fi mutate unde doresc mahalagiii. Existe și câteva poduri, nu foarte trainice, dar de ajuns cât să poată susține o caleașcă sau o căruță. Oamenii nu prea se ostenesc să treacă peste râu folosind podurile sau podețele, apa nu este adâncă și nu trece de genunchi decât în foarte puține locuri, așa că intră în gârlă și în câteva clipe sunt în cealaltă parte. Bucureștiul este împărțit într-o mulțime de mahalale, unele, ca cea a Dudeștilor, sau zona Podului Mogoșoaie, locuite de oameni înstăriți, boieri și negustori bogați. Alte mahalale iau numele meseriilor, ca de exemplu: *Tăbăcarilor*, *Scaune*, *Zlătarilor*, *Cărămidarilor* sau *Olarilor*. Însă unele au împrumutat de la biserici și personajele locale denumirea, precum: *Jignitei*, *Colțea*, *Delea Nouă*, *Olteni*, *Flămânda*, *Tuturor Sfinților*, *Apostol*, *Icoanei*, *Fântâna Boului*. Sunt și cele ale etniilor: *Mahalaua Evreiască* și cea *Armenească*. Oricum, cei care locuiesc în București au adus cu ei tradițiile de unde au venit, de aceea așezarea seamănă mai mult cu un sat întins și aglomerat decât cu un oraș. Aici s-au așezat valahi, nemți, evrei, armeni, greci, turci, sârbi, bulgari și albanezi, aducând fiecare cultura, tradițiile și obiceiurile din țările lor. Majoritatea caselor sunt în general făcute din lemn și chirpici,

acoperite cu șindrilă de molid. Au garduri înalte, tot din lemn, cu uluci spoite cu var și o singură cameră împărțită de toți membrii familiei. Curțile au grădini mici, iar cei care își permit au grajduri și animale. Conacele boierești sunt ridicate din cărămidă și piatră, olanele îmbracă acoperișurile, garduri cu porți trainice le înconjoară și grădini pline cu flori încântă ochii trecătorilor. Locuitorii din mahalalele *Dracului*, *Calicilor*, *Flămânda* și *Caimata* nu au o reputație tocmai bună. Cei care știu că au punga cât de cât cu bani încearcă să nu intre în aceste cuiburi de hoți, cuțitari, sărântoci fără scrupule și femei ușoare. Cu timpul, unii mahalagii ocupă locurile altor mahalagii. Atunci, se pornesc adevărate războaie, care înrădăcinează ură în sufletul acestor nenorociți. Unde se întâlnesc, scot cuțitele și se taie ca pe porci. Până să vină de la Județul orașului, ori de la Mitropolie, sau de la Vornicia domnească, pentru a-i împăca să așeze lucrurile pe calea dreaptă și cuviincioasă, familiile mahalagiilor duc mulți amărâți către gropile cimitirelor. În aceste locuri, casele sunt de fapt bordeie și cocioabe ridicate din chirpici, paie și nuiiele prinse cu pământ galben amestecat cu balebă. Ulițele sunt pline de gropi, când plouă se transformă într-un loc cleios, iar atunci când soarele dogorește sunt ascunse de praful ridicat în aer de roțile căruțelor. Garduri nu prea se văd în mahalalele sărace, cocioabele care se mândresc cu așa ceva nu au decât niște nuiiele împletite, aplecate, gata să cadă și năpădite de buruieni. Pe ulițele zonelor mai înstărite sunt puse bârne din lemn de stejar peste pământul

drumului. Acest pavaj din bârne lungi de douăzeci și șase de picioare și groase de două palme este numit *pod*. Așezate de-a curmezișul peste alte două bucăți groase de stejar, acoperă un șanț, căptușit cu cărămidă. Din loc în loc sunt gropi adânci, în care se strâng apa ploilor și resturile aruncate de prin curțile mahalalelor, scurgându-se, prin Curtea Veche, Vadul Sacagiilor și Zlătari, în Dâmbovița. Dar, indiferent de mahala, toate au câteva cârciumi pe care le frecventează bucureștenii cu plăcere. Proprietarii cârciumilor sunt cei care judecă neînțelegerile iscate și sunt pomeniți mai rău decât sfinții. Prin piețele orașului, mai ales în Piața Mare, vin din toate colțurile țării oameni dornici să-și vândă mărfurile. Bineînțeles, nu lipsesc mahalagii gură-cască, muierile curioase, hoții sau pungașii. Printre ei se zărește câte un arnăut mustăcios, ce călărește la pas calul înzorzonat și nărăvaș, care izbește cu potcoavele în glodul drumului. Calești boierești trec în goană, trase de câte trei perechi de cai. Birjarii țipă la mahalagii să se dea într-o parte, biciul lung atinge spinările bietelor animale. Bucureștiul este orașul unde o mare parte trăiește la limita sărăciei, însă cei care fac parte din pătura bogată vor să concureze în lux cu aristocrația din Istanbul. Unele case sau conace mai înstărite nu oferă confortul așteptat. Curțile le au pline de orătănii, porci lăsați liberi, dulăi fioroși legați cu un lanț din fier și o grămadă de copii gălăgioși. Pardoselile încăperilor trimit în aer un miros acru. Zidurile interioare sunt înnegrite de la lumânări, căci camerele conacelor nu prea se bucură de razele soarelui.

Ferestrele înguste, acoperite cu pânzeturi decolorate, păstrează un întuneric permanent în încăperile acestor case boierești. Și o mulțime de slugi aleargă prin curți, strigă unele la celelalte, înnebunite de treburile zilnice. Bucureștenii mai au ceva ce alte orașe nu pot să aibă - Vechea Curte domnească, dar și Curtea Nouă. Nu departe de Hanul lui Manuc armeanul, tronează ruinele Curții Vechi, năpădite de buruieni, iarbă și iederă, care acoperă zidurile dărâmate de cutremurul din 1711. Curtea Nouă, numită de mahalagii Curtea Arsă, este pe Dealul Spirii, înconjurată de culturi de viță-de-vie. A luat foc în anul 1812, iar incendiul a fost atât de puternic, încât nu s-a mai putut repara, rămânând în amintirea bucureștenilor o clădire arsă, mare și urâtă. Chiar dacă nimic nu are o anumită ordine - străzile sunt un labirint încâlcit, au casele ridicate alandala, Gârla când este aici, când este mai încolo - orașul are frumusețea lui și atrage tot mai mulți locuitori, ca mierea pe urs. Această amestecătură de prăvălii, cârciumi dărăpănate, clădiri de toate formele, șanțuri cu apă mizerabilă, grădini, maidane și băltoace numai bucureștenii o pot numi oraș. Privită de pe dealurile ce-o înconjoară, întinderea de numeroase case și clopotnițe face o impresie grandioasă, însă atunci când cizmele ating țărâna ulițelor, totul dispare. Totuși, această adunătură arhitecturală și umană este și va rămâne Bucureștiul anilor 1821.

Capitanul

Vântul abia simțit atinge Dâmbovița stricându-i luciul, valurile se izbesc de maluri și dispar înghițite în pământul acoperit de iarba uscată. Aerul cald al dimineții, cerul lipsit de nori strâng Bucureștiul în năvodul fierbinte al lunii august. Casele, acareturile stau înghesuite în stânga și în dreapta râului, strălucesc încălzite de soarele verii. În unele locuri razele mângâie frunzele arborilor, care acoperă sub coroanele înverzite acoperișurile din șindrilă înnegrită de timp. Lângă Hanul lui Manuc, ascuns sub umbrele copacilor, abia dacă se poate zări un pod ridicat din bârne de stejar. Doi căruțași jerpeliți strigă unul la celălalt, mai că se iau la bătaie, dorind fiecare să treacă primul podul. Sub o salcie bătrână, care stă aplecată deasupra oglinzii apei aruncându-și umbra lată peste râu, o femeie slabă spală câteva rufe în Dâmbovița. Se oprește, își îndreaptă șalele, suflecându-și mânecile cămășii albe. Zâmbește, ascultă cearta celor doi căruțași proști, își ridică fusta neagră intrată în apa rece, văzându-și de treaba ei. Din dealul Spirii se aud clopotele Bisericii Spirea Veche, ca un ecou prelung încep să-i răspundă bisericile tuturor mahalalelor bucureștene. Guguștiucii pitulați printre crengile arborilor fâlfâie din

aripi, gânguresc luându-și zborul peste casele scăldate în soare. Muieri cu frica lui Dumnezeu se opresc în mijlocul drumului, încep să se închine, unele își scui pă-n sân, lasă capetele în pământ, grăbind pasul. Merg aplecate până dispar în ogrăzile caselor înghesuite, ca și cum Cel de Sus le-ar vedea păcatele. Aproape de Curtea Veche, un sacagiu bătrân, slab și ars de soare îndeamnă calul să tragă căruța încărcată cu o saca plină cu apă de izvor. Se oprește, începe să strige, ademenindu-și mușteriii să-i cumpere apa dulce și rece. Căruțele cu coviltir trase de boi sau cai aduc țărani și negustori, grăbiți să ocupe câte un loc umbrit de zidurile vechi. Străzile Bucureștiului în fiecare dimineață sunt călcate de o mulțime pestriță indiferentă la suspinele Valahiei. Cel care a iubit-o a fost ucis mișelește în primăvara acestui an. Tropotele cailor, strigătele femeilor, vocile groase ale sacagiilor par a fi bocetele pentru Tudor din Vladimiri. La poalele Dealului Mitropoliei, unde un pâlcc de castani aruncă umbre peste iarba jucată în picioare și îngălbenită, stă un bărbat rezemat cu spatele de trunchiul unuiia dintre arbori. Puțin mai încolo, armăsarul său paște chinuindu-se să găsească măcar câte un fir de iarbă suculent. Tânărul este unul dintre căpitanii lui Bimbașa Sava, arnăut oacheș, cu o mustață lungă, care-i trece de bărbie. Se uită cu ochii negri la mulțimea gălăgioasă, năvălită pe străzile orașului. Privirea căpitanului este rece, pentru bărbații ce-i stau în cale ochii săi împrăștie groază. Dar pe muierile mai îndrăznețe uitătura lui le răscolește în așa fel încât nu trebuie rugate să cadă în brațele